

Анотація. В статті розглянуті проблемні питання сутності та організації процесів бюджетного планування та прогнозування в контексті застосування таких методів їх реалізації, які б повністю відповідали вимогам сучасного дня.

Ключові слова: бюджетне планування, бюджетне прогнозування, середньострокове бюджетне планування, програмно-цільовий метод планування.

Summary. In article problem questions of essence and the organization of budgetary planning and forecasting in a context of such methods of their realization which to the full would meet the requirements of today are considered.

Keywords: budgetary planning, budgetary forecasting, intermediate term budgetary planning, a program's-target method of planning.

*Рецензент к.е.н.доцент УкрДАЗТ Прохорова В.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.*

УДК 338.242

ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БАЗИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ РЕФОРМИ

Фещенко Л.В., к.е.н., доцент (ХІФ УДУФМТ)

В статті розглянуто проблемні питання щодо формування доходної бази місцевих бюджетів в умовах фінансово-економічної кризи, а також вплив бюджетно-податкового реформування на забезпечення їх фінансової достатності.

Ключові слова: місцеві бюджети, доходи місцевих бюджетів, бюджетна реформа, фінансова достатність місцевих бюджетів.

Постановка проблеми. В Україні досить гостро постає проблема забезпечення достатнім фінансовим ресурсом місцевих бюджетів всіх рівнів як гарантії соціально-економічного розвитку держави в цілому та її окремих регіонів. Сучасні трансформаційні процеси визначають нові підходи до організації взаємовідносин між державним та місцевими бюджетами. Відсутність виваженої політики регіонального розвитку на попередньому етапі призвела не лише до збільшення диспропорцій, загострення соціально-економічних проблем, але й до економічної і суспільної дезінтеграції держави. Це, насамперед, зумовлює перенесення значного обсягу державних витрат (у першу чергу – соціальних) на рівень адміністративно-територіальних одиниць, що вимагає наявності стійких доходів місцевих бюджетів. У зв'язку з вищесказаним проблема зміцнення фінансової бази місцевих бюджетів в умовах бюджетно-податкового реформування є на сьогодні досить актуальною для України.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми зміцнення доходної бази місцевих бюджетів в умовах податково-бюджетного реформування викликають зацікавленість багатьох українських

вчених, серед яких можна відзначити І.М.Лопушинського [7], І.О.Луїну [8], К.В.Павлюка [9], В.М.Федосова [10].

Виділення невідомих частин загальної проблеми, котрим присвячена стаття. Окремим аспектам багатогранної проблеми, яка розглядається в статті, були присвячені наукові праці як вітчизняних, так і зарубіжних вчених-економістів. Цінність здійснених ними досліджень полягає у визначенні фундаментальних засад проблематики місцевих бюджетів: визначенні економічної сутності, обґрунтуванні необхідності існування інституту місцевого самоврядування з власною фінансовою базою, узагальненні теоретичних основ організації міжбюджетних відносин тощо. Водночас положення наукових праць цих дослідників потребують подальшого розвитку та коригування у зв'язку зі здійсненням реформування бюджетної і податкової сфер. Згідно з новим Бюджетним кодексом [1] забезпечення фінансової достатності місцевих бюджетів повинно здійснюватися шляхом удосконалення правил формування місцевих бюджетів, розширення їх власної ресурсної бази, через

підвищення ефективності організації та функціонування міжбюджетних відносин.

Постановка цілей. Метою дослідження є обґрунтування забезпечення фінансової достатності місцевих бюджетів згідно із новаціями Бюджетного кодексу України, що стосуються питань наповнення місцевих бюджетів та збільшення їх дохідної бази як необхідної умови соціально-економічного розвитку регіонів.

Викладення основного матеріалу. Першим кроком до зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів в Україні стало прийняття в 2001 році першого Бюджетного кодексу, яким було врегульовано на довгостроковій основі розмежування доходів та видатків бюджетів всіх рівнів, склад закріплених та власних доходів місцевих бюджетів, організацію міжбюджетного трансфертування на базі формульного розрахунку обсягу.

Водночас на підставі здійсненого аналізу організації та функціонування бюджетної системи України були виявлені негативні тенденції стосовно:

1) принципів формування дохідної частини місцевих бюджетів різних рівнів;

2) забезпечення місцевих бюджетів власними джерелами доходів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів; їх частка в загальному обсязі доходів складає близько 20% на користь закріплених доходів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів;

3) організації міжбюджетних відносин, згідно з якою в Україні спостерігається постійне збільшення кількості дотаційних бюджетів, зростання питомої ваги дотацій і субвенцій у загальному обсязі доходів місцевих бюджетів, кількісне зростання субвенцій з державного бюджету, які мають соціальний, а не інвестиційний характер.

Зазначені проблеми обумовили необхідність нагального їх вирішення шляхом реформування бюджетної і податкової систем в розрізі прийняття нових Бюджетного [1] та Податкового [2] кодексів. У новій редакції Бюджетного кодексу зроблені подальші кроки в напрямку забезпечення фінансової достатності місцевих бюджетів.

Зокрема, передбачено істотне розширення повноважень органів державної виконавчої влади у сфері організації бюджетного процесу на місцевому рівні. Посилені регламентація і контроль з боку центральної влади діяльності, пов'язаної зі складанням, розглядом, затвердженням і виконанням місцевих бюджетів; унормовано питання здійснення бюджетних процедур у разі несвоєчасного прийняття рішення про місцевий бюджет; окреслено основні положення надання місцевим бюджетам інвестиційних субвенцій; розширено коло

місцевих бюджетів в розрізі можливості здійснювати зовнішні запозичення; врегульовано питання взаємовідносин районного бюджету та бюджетів місцевого самоврядування; задекларовано розрахунок фінансових нормативів бюджетної забезпеченості на підставі державних соціальних стандартів і нормативів.

У новому Бюджетному кодексі визначено заходи і щодо досягнення фінансової незалежності місцевих бюджетів. До них відносяться: передача додаткових джерел доходів; упорядкування окремих видатків; розширення переліку джерел бюджету розвитку; стимулювання місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування до збільшення дохідної бази у вигляді додаткової дотації, яка утворюється від перевиконання розрахункового обсягу доходів, що зараховуються до державного бюджету, на даній території [1].

Передбачено вагоме зростання фінансового ресурсу місцевих бюджетів за рахунок як передачі окремих доходів державного бюджету, так і розширення джерел доходів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів (відповідно 10,6 та 4,9 млрд. грн.) [6], а саме:

1) передачі до доходів місцевих бюджетів окремих джерел доходів державного бюджету: плати за ліцензії та сертифікати, державну реєстрацію (6 видів); 50% плати за спеціально водокористування, користування надрами, лісокористування; частини податку на прибуток (до бюджету розвитку); 50% надходжень податку на прибуток та акцизного збору понад річні розрахункові обсяги;

2) віднесення до доходів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів (власних) у повному обсязі: плати за землю, надходжень від адміністративних штрафів, надходжень від єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва (до бюджету розвитку), плати за торговий патент на здійснення деяких видів підприємницької діяльності, надходжень від фіксованого податку на доходи фізичних осіб від підприємницької діяльності, запровадження податку на нерухомість;

3) збільшення з 20% до 50% нормативу зарахування до бюджетів (міст, сіл, селищ) збору за забруднення навколишнього природного середовища; грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності;

4) розширення переліку джерел формування бюджету розвитку місцевих бюджетів за рахунок: частини податку на прибуток, єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва (до бюджетів місцевого самоврядування) [1].

Виконання вищезазначених заходів дозволить зменшити залежність місцевих

бюджетів від трансфертів з державного бюджету та підвищити інвестиційну спроможність територій. Таким чином, завдяки впровадженню нововведень Бюджетного кодексу вже в 2011 році буде досягнуто збільшення ресурсної бази місцевих бюджетів в 3,6 рази у порівнянні з минулим роком [3], що забезпечить можливість економічного зростання регіонів та гарантій виконання органами місцевої влади своїх соціальних зобов'язань. Так, до бюджету міста Харкова за січень – лютий 2011 року, згідно з оперативними даними Державного казначейства, надійшло 558 млн. грн., у тому числі: до загального фонду – 323,1 млн. грн., до спеціального – 72,3 млн. грн.; протягом цього періоду було отримано з державного бюджету трансфертів на суму 162,6 млн. грн. [4]. У порівнянні з аналогічним періодом 2010 року фінансовий ресурс міста збільшився на 103,3 млн. грн. (30,5%), у тому числі: доходи загального фонду – на 34,5 млн. грн. (12%), спеціального – на 40,8 млн. грн. (в 2,3 рази); обсяг трансфертів з державного бюджету зріс на 55 млн. грн. (в 1,5 рази) [4].

Висновки даного дослідження і перспективи подальшої роботи у цьому напрямку. Нова редакція Бюджетного кодексу передбачає суттєве збільшення фінансового ресурсу місцевих бюджетів за рахунок передачі їм частини загальнодержавних доходів та розширення джерел доходів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів.

Водночас слід відмітити, що хоча владою декларується децентралізація доходів і видатків, збільшення ресурсу місцевих бюджетів та розширення функцій місцевого самоврядування, на сьогодні єдиним реальним джерелом наповнення дохідної бази місцевих бюджетів залишається податок з доходів фізичних осіб, частка якого у доходах загального фонду становитиме понад 50%. Нові джерела доходів, передані місцевим бюджетам, становитимуть лише 14% від обсягу доходів загального фонду [5].

Бюджети місцевого самоврядування поки ще не отримали стабільного джерела надходжень, право на адміністрування за яким залишалося б компетенцією місцевого самоврядування. Не здійснено ще і суттєвих зрушень у системі міжбюджетного вирівнювання; формула визначення обсягів міжбюджетних трансфертів потребує врахування специфіки регіону. Нерозвинутою залишається і організація горизонтального трансфертування.

Проблема зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів на сьогодні вирішується шляхом забезпечення «достатнім» обсягом доходів. Але

слід пам'ятати, що зазначена проблема є аспектом проблеми забезпечення ефективної організації і функціонування бюджетної системи України. Призначення цієї системи полягає у створенні умов для ефективного надання суспільних благ і послуг, потреба в яких може мати територіальні відмінності, а споживання - просторові обмеження [8]. Наявність таких відмінностей і обмежень зумовлює можливість вдосконалення процесу надання суспільних благ і послуг шляхом задоволення потреб їх безпосередніх споживачів за умов мінімізації витрат на їх виробництво.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. №2456-VI // Голос України. – 2010. - №143 від 04 липня 2010 року.
2. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. №2755-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
3. Заїчко І.В. Роль бюджетної політики у забезпеченні фінансової незалежності органів місцевого самоврядування / І.В. Заїчко // Наукові праці НДФІ. – 2010. - №1 (50). – С. 47 - 55.
4. Звіт про виконання місцевих бюджетів. Місто Харків (зведений) станом на 01 березня 2011 р. [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Харківської міської ради – Режим доступу: <http://www.city.kharkov.ua>
5. Катасанова О.М. Актуальні проблеми формування дохідної частини місцевих бюджетів / О.М. Катасанова // Економічний простір. – 2009. - №12/1. – С. 114 – 118.
6. Качковська О. Новий Бюджетний кодекс: аналіз найважливіших змін / О. Качковська // Баланс – бюджет. – 2010. - №34 – 35 (289 - 290) від 23 серпня 2010 року – С. 47 - 48.
7. Лопушинський І.М. Бюджет і бюджетний процес на рівні місцевого самоврядування в Україні: навчальний посібник / І.М. Лопушинський, А.В. Странніков. – К.: ППО, 2011. – 292 с.
8. Луніна І.О. Формування місцевих бюджетів на основі принципу еквівалентності: шлях до ефективної бюджетної системи України / І.О. Луніна // Фінанси України. – 2010. - №9 – С. 14 – 19.
9. Павлюк К.В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України: монографія / К.В. Павлюк. – К.: НДФІ, 2006. – 584 с.
10. Федосов В.М. Сутність і проблематика бюджетотворення: українські реалії / В.М. Федосов, Т.С. Бабич // Фінанси України. – 2008. - №1. – С. 3 – 23.

Аннотация. В статье рассмотрены проблемные вопросы формирования доходной базы местных бюджетов в условиях финансово-экономического кризиса, а также влияние бюджетно-налогового реформирования на обеспечение их финансовой достаточности.

Ключевые слова: местные бюджеты, доходы местных бюджетов, бюджетная реформа, финансовая достаточность местных бюджетов.

Summary. In article problem questions of formation of profitable base of local budgets in the conditions of financial and economic crisis, and as influence of budgetary-tax reforming on strengthening of their financial self-sufficiency are considered.

Keywords: Local budgets, Incomes of local budgets, Budgetary reform, Financial self-sufficiency of local budgets.

Рецензент к.е.н., доцент УкрДАЗТ Прохорова В.В.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.

УДК 343.37

РОЛЬ РЕВИЗИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ

*Червяков И.М., к.э.н., доцент (КРУ Харьковской обл.),
Дудин Н.Н., преподаватель (ХНУВД)*

Показано зв'язок між функціями державного фінансового контролю та рівнем фінансової безпеки. На конкретних прикладах доведено, що державна контрольно-ревізійна служба є одним з найважливіших контролюючих органів в державі, від роботи якого в значній мірі залежить фінансова безпека держави.

Ключові слова: державний фінансовий контроль, фінансова безпека.

Постановка проблемы и ее связь с научными и практическими задачами. Важнейшей функцией государственного финансового контроля является и впредь останется обслуживание процесса формирования и использования фондов финансовых ресурсов, среди которых главным инструментом реализации государственной политики в любой стране является бюджет. Обеспечение в Украине контроля в части эффективного и целевого использования бюджетных средств возложено на государственную контрольно-ревизионную службу (ГКРС).

ГКРС является одним из важнейших контролирующих органов в государстве, от работы которого в значительной степени зависит финансовая безопасность государства. Поэтому исследование проблем, связанных с ролью, функциями, задачами ГКРС, развитием службы является актуальным на сегодня.

В последние годы основное внимание финансистов было в большей мере направлено на разработку проблем формирования и развития независимого аудиторского финансового контроля.

Существующая **проблема** состоит в том, что недостаточно внимания уделяется государственному финансовому контролю [1].

Объяснить это можно тем, что процессы разгосударствления, приватизации, возрождение отношений частной собственности, конечно, требуют развития такой формы контроля. А поскольку значение государственных финансов в странах с развитой рыночной экономикой растет и дальше, то вместе с этим развивается и совершенствуется механизм управления государственными средствами и контроль над их использованием.

Анализ последних исследований и публикаций. Раскрытию проблем развития государственного финансового контроля и отдельным вопросам безопасности финансово-бюджетной сферы посвящены публикации как отечественных, так и зарубежных специалистов. Теоретические и методологические основы системы государственного финансового контроля отражены в работах таких зарубежных авторов как: А. Аренс, Ш. Бланкарт, Дж. Ваттс, Р. де